

SELMA ANTTILA

UHRI

Selma Anttila

Uhri

«Public Domain»

Anttila S.

Uhri / S. Anttila — «Public Domain»,

© Anttila S.

© Public Domain

Содержание

I OSA	6
Конец ознакомительного фрагмента.	26

Selma Anttila

Uhri Perheromaani

*"... Sillä uhri ravitsee valonhenget, ja heidän kauttaan toteutuvat teidän
toivomuksenne..."*
Mahabharata.

Poikani Taunon muistolle omistettu

I OSA

ONNELLINEN AIKA

I

Huoneessa on uuvuttava lämpö. Puiset huonekalut risahtelevat silloin tällöin, ja tämä rakas soppeni pidättää minua ja houkuttelee vaipumaan toimettomiin mietteisiin. Aurinkokin pistäytyy katsomaan sisään ja siirtää pitkän säteittensä nipun vuodeverhosta lattialle.

Uunin edessä seisoo lapsenvaunu. Se poikkeaa tyyliältään kaikesta muusta tässä huoneessa, ja tuntuu siltä, kuin ympäristö tarkkasi sitä henkeään pidätellen ja kuunnellen kuin jotakin salaperäistä ihmettä.

Silmiliina liikahtaa, ja sydämeni sykähtää eloisemmin. Uteliaisuus pakottaa minut kohottamaan liinaa.

Pitsitetyllä pieluksella lepää pieni, tummatukkainen pää. Iho on kellahtava, hienon untuvan peittämä. Otsan hiukan uhkaava rypistys vahvistaa muttuisen suun pikkuvanhaa, hullunkurista ilmettä, ja minä matkin sitä vaistomaisesti.

– Tajua, pikku mies, heräätkö jo?

Mutta pikku mies ei vielä herääkään, nukkuu yhä vain. Ja minusta tuntuu tuo jo liialliselta, olen melkein kade tuolle nukkumiselle.

Istun jälleen vartioimaan lapsen unta, ja läheiset muistot tulevat seurakseni. Olinko minä tahtonut tämän lapsen syntymistä?

Oi, en! Minä näen ajatuksissani itseni onnellisena ja rauhallisena, ylpeänä voidessani olla kokonaan rakkaudelleni antautunut pohjattomassa riemussa. Ja kuitenkin olin pelännyt lasta kuin salaperäistä, uhkaavaa jotakin, minkä kanssa piti ruveta taistosille tuntematta sen olemusta. Mutta kun elämä oli syttynyt ja edesvastuu laskeutunut yleni kylläkin painavana, antauduin täydellisesti odotuksen ja kaipuun valtoihin.

Ja nyt olin saanut rakkaan olennon, oman pikku Tajuni, jolle tosiaan voin antaa kaikkeni. Olin maltiton saadakseni palvella, vaalia, kieltää itseltäni oman mukavuuden, täyttää elämäni tyyten hänestä; ei mitään tarvinnut jäädä itselleni.

Heikin kanssa olimme ennen aina väitelleet elämän pohjimmaisista syistä, sillä ne asiat askarruttivat mieltäni ahkerasti käydessäni Tajun kanssa.

Kerran olimme hautuumaalla, ja siellähän elämän vakavuus väkisinkin astuu eteen.

– Miksi lapsemme syntyy? kysyin äkkiä. Heikki hymähti ja joutui ymmälle, vaikka onkin tottunut yllättäviin kysymyksiini.

– Kylläpä sinä voit kysyä!

– Niin, näes, sukupolvet lepäävät näiden kivien alla. He ovat aikoinaan astelleet näitä samoja polkuja ja miettineet samoja asioita kuin me nyt. Ehkä olleet vailla jotakin pientä vivahdusta, jonka me tiedämme, ehkä uskoneet toisin. Mutta mikä on se lisä, josta voisin saada lohdun – että meidän lapsestamme tulee täydellisempi heitä ja vanhempiaan. Jos sen saisin – niin olisihan se mittaamatonta onnea, ikuisuuden itu!

– Toistaiseksi meillä ei ole varmuutta siitä, että kehitystä, jota tarkoittanet, olisi olemassa tai meidän huomattavissamme, sanoi Heikki. – Tunsimmehan nämä ihmiset tässä sukuhaudassa. Tuskin he ovat vielä maatuneet, mutta heidän muistonsa on haihtunut. He ovat meille vain multaa!

Meidän lapsemme käy samoin! huudahdin.

Samassa lapsi liikahti minussa, ja vapauttava elämän laine hulmahti ylitseni pyyhkäisten pois kuolemaa ja katoavaisuutta kaulaavat ajatukset. Mitä merkitsee se, mitä en tajua, sen rinnalla, mikä

elää ja on minun tällä hetkellä, tässä elämässä, jopa inhimillisen iän? Autuas ajatus ja rajaton riemu saada elää, luoda uutta lapselle, itselleni, puolisololleni, kokea, tuntea, tietää, nähdä, kuulla vielä tuntematonta...!

– Käyköön niinkin! sanoin jouduttaen askeleitamme pois kuolleiden käytäviltä. – Olkoon, ettei meillä ole tietoa ikuisuuden ladusta. Me elämme toki, ja riemu on siitä jo kyllin suuri kuolevaiselle. Eikö totta?

Heikki nyökkäsi.

Ei kestänyt kuitenkaan kauan, kun riemuni oli ehtynyt ja arkiaskareet tympäisseet mieleni raskaaksi. Minua vaivasi kaiken keskinkertaisuus, mitättömyys ja vaivaloisuus. Minä en voinut missään tavoittaa tarkoitusta. Enkä kuitenkaan tuntenut onnen puutetta, en erikoisesti mitään kaivannut. Kaiken tyhjyys ja oma rajoitukseni painoi minua.

– En pääse irti siitä ajatussuunnasta, josta kävelyllämme hautuumaalla puhuimme, sanoin Heikille. – Voisinhan vielä senkin sietää, että itse olen puutteellinen, tietämätön, ilman uskoa, en edes selvillä elämäni tehtävästä, vain rengas lapselleni, mutta Taju ei saisi olla sellaisen äidin lapsi.

– Tuo kaikki kuuluu alaan, joka ei parane punnitsemalla, sanoi

Heikki pyyhkien silmälasejaan.

– Niin sinä sanot, mutta se ei minua auta. Näes, minä en usko, että meidän lapsemme voi paljoakaan kohota sen yli, mitä me kykenemme tajuamaan suurinta ja aavistuksellisinta parhaimpina hetkinämme ja kaipaamaan pohjattomassa iäisyydenjanossamme.

– Puhu sinä vain omasta persoonastasi. Minulla ei ole minkäänlaista kunnianhimoa siihen suuntaan, vastasi Heikki naurahtaen.

Näin pitkälle kertailin keskusteluamme muistissani, ja samalla poika äännähti, ja tuikea parahdus ilmaisi Tajun olevan täysin hereillä.

– No no, sinulla on niin perin pikkuinen suu ja kuitenkin suuri ääni. Huuda, huuda vain, maailma on niin avara.

Avasin kapalon, ja Taju venytteli ja haparoi hullunkurisen avuttomana aivan kuin avaruus tosiaan olisi ottanut hänet kämmenelleen. Käärin Tajun vaippoihin ja nostin povelleni. Mikä rauha ja tyyntymys meille kummallekin! Poika joi kiivaasti, otti ruumiini ja sieluni. Ja minusta tuntui kuin tuo ahnas avaruus, joka teki Tajun niin perin avuttomaksi, olisi henkeään pidättäen tuijottanut meihin.

Ovi aukeni hiljaa ja varovaisesti, näin silmälasit ja Heikin pään.

– Tule vain, Taju on aterialla. Meillä on pitkän nukkumisen jälkeen hirmuinen nälkä ja osaamme huutaa, niin että talo kaikuu, ja isä kuulee sen vaikka kouluun asti.

Heikki istahti rahille meitä katselemaan.

– Te olette siis oikein jo aloittaneet elämän, ottaneet vuoteenne ja käyneet.

– Se ihme on tapahtunut.

Heikki syventyi yhä hartaammin katselemaan pikkumiehen menettelyä aterioimisessa. Me unohdimme kaiken muun nähdessämme lapsen ihmeellisyyden. Se oli ihanaa taikaa, hetki onnea, iäisyyttä. Kuka tietää?

II

Taju on talon herra.

Me olemme kovin ihastuneet kiiltävään ammeeseemme, joka kannetaan äidinkamarin uunin eteen, talon turvallisimpaan soppeen. Siinä aloitetaan tärkeä toimitus. Taju huutaa riemusta säpien jaloillaan ja kurkottaa käsillään hoitajansa, Marin, sylissä, kunnes pääsee veteen. Hän kirkaisee kimakalla äänellä lyhyin ottein, pieni ruumis nytkähtelee eloisuutta, ja vettä räiskyy ympärille. Minä lepertelen lapsellisia sanoja, joita tuskin kukaan ymmärtäisi.

Kuivattuna ja yöpaitaan puettuna Taju kietoo käsivartensa kaulalleni, ja nykeröinen olento painuu turvallisena povelleni.

– Kullanmuru käy sanomassa hyvää yötä isälle. Tajua tulee. Saako Tajua tulla?

Heikki murahtaa jotakin katsomatta taakseen. Se loukkaa minua. Voinhan kyllä myöntää, ettei Heikki voi olla kiintynyt poikaan samoin kuin minä, mutta että hän raskitsee olla noin juro, sitä en koskaan opi ymmärtämään. Kyynelsilmin poistun pojan kanssa. Eikä kestä kauan, kun me molemmat olemme tyyten unohtaneet sydänhuolestamme, nauramme ja lepertelemme. Tajua vaipuu uneen, ja minä valmistaudun menemään "kasvojen" eteen luennolleni työväenopistoon.

Heikki on saanut vihkoröykkiön siirretyksi vasemmalta puoleltaan oikealle, ja silloin hän on tavallisesti hyvällä tuulella ja lähtee "kävelyille" taikka oikeammin klubiin.

Niin, kasvot – mitähän noissa kymmenissä päissä edessäni ajatellaan. He ovat paljon kokeneita työkansan nuoria miehiä ja naisia. Itse elämä ja olemassaolomme rajaton suuruus on meidän yhteinen uskontomme, luotamme toinen toisiimme ja etsimme valoa. Heidän mutkaton sielunelämänsä avautuu toisinaan minulle ja on kuin kallisarvoinen lahja, jonka kätken sieluni pyhättöön.

Olemme viimeksi puhuneet uhrista ja sen merkityksestä elämässä, tekstinämme intialaisten Mahabharatan sanat: "Kun Jumala lähetti ihmissielut oman olemuksensa säteilynä maailmaan, loi hän samalla uhraamisen lain ja sanoi: 'Kasvaka ja lisääntykää tämän kautta – olkoon se teidän onnenne, ravitkoon se valonhenkiä, ja valonhengen ruokkikoot teitä – sillä uhri ravitsee valonhengen, ja heidän kauttaan toteutuvat teidän toivomuksenne, mutta ken ottaa vastaan heidän antimiaan antamatta mitään vastalahjaa, on ryöstäjä'."

Nämä sanat olivat painuneet tietoisuuteeni valoisina ja lupaavina, mutta elämä oli pian minulle opettava, mitä ne oikeastaan sisälsivät ja kuinka paljon niihin kätkeytyi salaperäistä totuutta, joka on tullut minulle kohtalokkaaksi.

Luokallani oli ollut Anna, eräs nuori ja ujo tyttö, jonka suuret silmät näyttivät aina kysyvän, vaikka jättivätkin ihmettelemään ja otaksumaan, että niiden syvyydessä liikkui kummia ajatuksia.

Hän oli ollut koulusta poissa joitakin tunteja. Kyselin, missä hän mahtoi olla.

– Anna on sairaana, sanoi hänen läheisin ystävänsä melkein kuiskaten, mutta äänessä oli salattua tuskaa, ja minä vainusin onnettomuutta.

Me tartuimme toistemme käsiin, ja Annan ystävä puhui. Hänen sanojensa soidessa siirryin todellisuuden ahdistavasta otteesta pois kohtaloiden maailmaan, ja uhriaatus johdatti minua sovitteluihin ja mietelmiin.

Mutta kuka oli Anna?

Pikku nainen, joka rakasti, ja häntä rakastettiin. He olivat nuoria, toistensa veroisia elämässä ja rakkaudessa. Ja kuitenkin rakkaus vaati heiltä julman uhrin. Anna oli antanut kaikkensa, ruumiinsa ja sielunsa, pannut alttiiksi elämänsä empimättä ja tinkimättä.

Toinen oli ottanut vastaan tuon kaiken ja elänyt täydesti ja sitten luopunut ja jättänyt lemmittynsä. Miksi...? Ilman selitystä, ehkä syyttä – oikusta. Hän sen yksin tiesi.

Ja Anna...?

– Käydäänkö katsomassa, sanoin.

Me astuimme pitkin katuja, joiden olemassaolosta minulla ei ennestään ollut tietoa. Matalien rakennusten keskeltä nousi kirkko tiilinpunaista ja sen kellot soittivat surunvoittoisesti. Iskut putoilivat painavina sammaltuneille katoille ikäänkuin kädestä pitäen taluttaakseen ihmislapsia katoavaisuutta ja maailman turhuutta ajattelemaan. Täällä ajatus auliisti tottelikin sitä kehoitusta, ja tunne vapautui kapinoitsematta tunnustuksille. Turhuutta ei silmä keksinyt näissä asunnoissa, ja katoavaisuutta julisti jokainen porras, kallellinen seinä ja luhistuva ihmismaja, joissa elämää kuitenkin syttyi, hehkui ja sammui.

Astuimme Annan ja hänen ystävänsä huoneeseen.

Lapsi lepäsi valkoisessa arkussa ikkunan edessä pöydällä. Nuori äiti oli jo osaksi seurannut häntä, vain hiukkanen eloa viipyi vielä ilmeettömissä silmissä.

Syvässä hiljaisuudessa elo jähmettyi, ja kirkonkellot löivät tahtia tyhjyyden soitolle. Se humisi korvissani kuin kaukainen meren pauhu. Tämä köyhä, pieni huone oli muuttunut ikuisuuden ja

avaruuden temppeliksi, ja siinä oli annettu elämän uhri. Nuoruus hymyili vielä sen täytyttyä ainiaaksi jähmettyneillä kasvoilla. Ei tuskaa, ei valitusta. Hän sammui hiljaa – ehkä onnellisena kuolemasta, ehkä itse elämän sulouden maistaneena katkerimman maljan pohjalta. Vain rakkaus voi antaa tällaisen uhrin.

Kotiin tultuani oli sydämeni täynnä nöyryyttä, ja oman elämäni rikkaus velvoitti. Auringon läike lattiallani nosti kyynleet silmiini, olin siitä niin kiitollinen, ja Tajun avuton, pikku olemus tuotti minulle pohjatonta riemua. Hänen läheisyytensä oli turvani ja suojeli minua tungettelevilta ajatuksilta. Mahtava, varmuutta antava voima tuki minua hänen kauttaan. Sitä en unohdu koskaan pettämään, sillä se on elämäni sisältö ja Tajun elämänoikeus.

Oliko rakkauteni Tajun minulle ylin kaikesta? Minua kummastutti tämä varmuuteni. Mikä oli sitten rakkauteni Heikkiin? Olihan hetkiä, aikoja, jolloin hän oli ulkopuolella tunne-elämääni. Ja kuitenkin – olisinko tahtonut menettää hänet? Oi, ei!

Sellainen ajatuskin jo löi minua. Miksi? Tajunko vuoksi? Rakastinko häntä siis vain lapsen vuoksi? Lamauttavaa oli panna tarkoituksen vaakaan se tunne, jonka luulin omistaneeni ehdottomasti ja itsekkäästi.

Kuolemassa kalvenneen nuoren tytön kasvot nousivat mieleeni – sammunut hymy... Kuinka hän voi noin ehdottomasti uhrata, ellei rakkaus ole kaikkivaltias voima?

Nukahdettuani näin unta: Jostakin näkymättömästä nousi kaksi uhkaavaa kättä hitaasti ja ahnaasti tavoittamaan Tajua rinnaltani. Tähystin kauhistuneena ympärilläni ja etsin lymypaikkaa. Näin vihreän kedon ja juoksin sinne puristaen lasta syliini. Saavuin perille, mutta lapsi oli poveltani – pudonnut. Katsoin taakseni ja näin ahnaiden käsien haparoivan häntä. Sain siivet ja rajattomat voimat. Heittäydyin käsien raadeltavaksi, mutta menehtymiseni oli ihanaa, minä kasvoin, vapauduin itsestäni, olin olemassa vain riemun tunteena, sillä poika oli jälleen povellani.

Heräsin voitonriemu ruumiissani, ja katseeni sattui heti uinuvaan lapseen vuoteeni ääressä. Raskas, käsittämätön ahdistus piti minua valloissaan hetkisen, kunnes tahtoni ponnistuksella karkoitin sen.

Kuitenkaan en päässyt vapaaksi salaperäisen voiman otteesta, se piti minua painuksissa ja teki itsensä tiettäväksi, huolimatta kiihkeästä toiminnastani.

Tämä unen tuoma välitön tunteeni jostakin uhkaavasta kohdistui Annan kohtalon muistelemiseen, ja uhriajatus kävi minulle siitä yhä selvemmäksi.

Epäroiden johdin puheen näihin sisäisiin näkemyksiini Heikin kanssa.

– Tuohan on outoa, sanoi hän, mutta se, ettei hän pahemmin hämmästynyt eikä välttänyt itse aiheutta, houkutteli minua yhä avomielisemmin selittelemään ajatuksiani.

– Tässä ei minun älyni riitä, ehkei kenenkään, sanoi hän mieltäväisenä. – Omasta puolestani voin vain sanoa, ettei mitään elämänuhria tarvita. Se on vain onnettomuutta!

Tämä vastaus herätti minussa heikkoa kaunaa, jonkinlaista kapinoimista. Mitä minä mahdoin uskolleni, joka ei antanut painaa itseään olemattomiin juuri siksi, ettei se ollut järkeni vallassa!

Kovin hämmästyin, kun Heikki toi samana iltana luoksemme ystävänsä, sanomalehdentoimittajan. Hän johti puheen heti asiaan, ja toimittaja tahtoi yhdellä iskulla katkaista umpisolmuni lyhyesti julistaen: Kirjoittakaa!

– Syy kyllä sanoja tuo, sanoi tämä harvapuheinen mies, ja hänen äänensä sävy oli rohkaiseva.

Minulle alkoi kuumeinen aika. Olin joko toivoton tai ylen onnellinen asiani puolesta, joka yhä enemmän kiteytyi ajatuksissani ja valloitti tunteeni. Pelkäsin epäonnistumista, ja se merkitsi samaa kuin asiani hukkaamista, kaksinkertaista pettymystä.

En nukkunut, en voinut syödä; maailman tuska laskeutui hartioilleni.

Toimittaja oli taaskin keksinyt keinon. Hän lähetti kaupungin yhdistysihmisiä vaatimaan minulta juhliinsa puhetta.

Nyt oli pakko tarttua kynään ja tilaisuus aloittaa työ, johon omatunto velvoitti. Ajatukseni piirtyivät tempovina lauseina paperille, ja maailman meno kietoutui vyyhdille sydäntäni ahdistamaan.

Kirjoittaminen toi mukanaan työn iloa, ja lauseet rakentuivat yhä helpommin. Mutta kun luin kirjoittamaani, valtasi minut hukkumisen tunne ja epätoivo.

Suuri pettymys laskeutui ylleni, raskaamana kantaa kuin mikään edellisistä. Itse tavoitettava asia väistyi edestäni kuin sumu; sen tuntee kasvoillaan, hengitystään salpaavana, mutta sitä ei voi käsillään koota eikä sen läpi nähdä.

– Sinä otat asian liian raskaasti, sanoi Heikki. – Pane juttusi lepäämään ja tarkasta vasta jonkun ajan kuluttua. Silloin hämmästyit omaa intoasi ja asian mitättömyyttä.

– Mitättömyyttäkö?

Heikin sanat koskivat minuun kovasti, ja annettu isku tuntui halpamaiselta, koska tunsin itseni jo ennestään lyödyksi. En voinut pidättää nyhkytyksiä, vaikka tiesin olevani naurettava olento, naisparka, jonka taistelu päättyy kyyneliin ja houkuttelee säälistelyyn, ellei ivailuun.

– Alva rakas, eikö olisi parasta, että jättäisit kaikki intoilusi?

Maaailma ei koskaan tule sen paremmaksi kuin se nyt on.

– Ei, kyllä minäkin sen tajuan, sain vaivoin sanotuksi, samalla kun nyhkytykset saivat uutta yltä oman naurettavuuteni ja mitättömyyteni tuntemisesta.

Heikkiä se tuskastutti, ja hän yritteli lohdutella vanhoilla mieliteoillani, että luettaisiin ääneen yhdessä ja siitä keskusteltaisiin – se oli ollut mielitekonni ja Heikin kauhistus, eikä siitä oltu koskaan totta tehty – taikka mentäisiin teatteriin, kyläilemään. Mikään ei auttanut. Heikki tuskastui ja pitäen minua sairaana otti syliinsä viedäkseen huoneeseeni.

Se oli jo minun kestääkseen kurjuuden huippu, niin kömpelöä ja hullunkurista, että itkuni muuttui nauruksi. Näin itseäni suurella ponnistuksella väkisin kannettavan pois ihmisten näkyviltä kuin uhittelevaa, pahaa lasta. Naurustani Heikki riemuitsi, mutta kun itkuni ja iloni lopulta asettui, sain kuulla suorina ja ankaria sanoja.

– Sinä olet ollut suunniltasi pitkät ajat, puhkesi hän puhumaan. —

Näyt luulevan, että minä olen sokea sellaista älyämään.

– Niin totisesti luulenkin. Tällä kertaa et edes aavista mielentilani synkkyyttä.

– Älä sentään tekeydy traagilliseksi.

– Oh...

– Sinä olet täydellisesti muuttunut Tajun syntymän jälkeen, kohta en huomaa sinussa mitään tuttua, jatkoi Heikki.

– Se on kohtaloa, elämäni, sille en voi mitään enkä tahdokaan sitä muuttaa.

– Muistathan ensimmäisen vuotemme tässä kodissa, sanoi Heikki muuttuneella äänellä, kainosti ja hellästi. Hän tiesi yllättävänsä minut ja käytti hyväkseen heikkouttani.

– Miksi muistutat sitä juuri nyt? Anna sen elää itsekseen rauhallisena ja valoisana niinkuin se on ollut. Minulle on kallista kaikki, mitä meidän välillämme on ollut ja yhä on, mutta etkö totisesti voi käsittää, että minun elämäni on tullut Tajun syntymän jälkeen jotakin uutta, että on avautunut suuri ovi, josta minun on pakko astua ulos maailmaan?

– Oletko sinä niin varma siitä, ettei minun hellyydessäni sinua kohtaan ole epäitsekästä tunnetta, joka avartaa sielunelämäni? Sitä voisi hyvin verrata äidilliseen tunteeseen. Minä voin palvoa sinun olemustasi, jumaloida jokaista jäsenta, vavista sinun elämäsi puolesta ja vaistomaisesti tuntea sinun onnesi tai onnettomuutesi?

– Heikki!

– Minusta on niin vaikeata siitä puhua, ja senvuoksi sinusta ehkä tuntuu kuin ei mitään olisikaan olemassa. Katsos, minun mielestäni sinä olet niin korkealla, kunnioitan – epäjumaloin – en tiedä, mitä se oikein on. Sinussa vasta oikea elämäni on saanut sisältönsä ja tarkoituksensa, ja samalla lepään kaiken tämän tietäessäni. On niin kirkasta, sanoisinko aurinkoista olla täällä kotona, kaupungilla, koulussa, kaikkialla, kun tiedän, että sinä olet minun ja että Taju on meidän molempien. Juuri se, että sinä olet hiukan ylimaailmallinen, ja sekin, että elämän surulliset ilmiöt sinua tuskastuttavat ja sinä pyrit niitä poistamaan, antaa sinulle moninkertaisen viehätyksen minun silmissäni. Kaikki paha

kilpistyy sinusta, ja tämä meidän kotimme on kuin näkymättömien voimien suojaama. Ja senvuoksi tuntuu toisinaan yön hiljaisuudessa, kun kaikki etsii ominaisinta, sisäisintä olemustaan, kuin pitäisi minun polvistua edessäsi. Sinä olet silloin koko maailmani, elämäni korkein saavutus, ylpeyteni...

Jokainen sana kääri minut huumaavaan lumoonsa, sydämeni löi riemusta, ja suloinen turvallisuus vapautti minut raskaan taakan painostuksesta. Olin jälleen vapaa. – Siis kuitenkin on olemassa epäitsekästä rakkautta, miehen suurta hellyyttä!

III

Luokkani on kuin monipäinen olento, joka liikkuu, tuntee ja ajattelee samoin kuin minä puhuessani ja innostuessani aineestani. Näen nuorukaisten otsalla murheen painamia juovia, miesten ohimoilla harmaita hiuksia, näen toisten silmissä palavan tulen, kuulen äänissä kiihkomieltä, tunnen totuuden kaipuuta kaiken takana mitä he sanovat tai sanomatta jättävät, tunnen maanalaista tulta, josta he eivät ole tietoisia.

Olen saanut heidän luottamuksensa. Minä olenkin etsinyt heidän sydäntänsä. Kun tuo monipäinen olento hajoaa kymmeniksi osiksi, ovat ne kaikki minulle erilaisia ihmisiä, joilla on oma tarinansa, oma tapansa puhella, hymyillä, haaveilla, kiihtyä ja ymmärtää elämää. Kädenlyönti, sana, katse riittää usein, ja meille avautuu jokin salattu portti, josta yhdessä astumme mielialojen metsään ja vaihdamme siellä ajatuksia.

He taluttavat minua kuin kädestä pitäen ihmeellisille poluille; kova kohtalo on siellä toisinaan kivittänyt viattomia ja vaatinut uhria, jolla ei näytä olevan pyhitystä, ei tarkoitusta. He purkavat tästä nousseen pyhän vihansa, ja minä löydän sovellutuksen omalle sisäiselle näkemykselleni. Sekin on usein yltynyt sietämättömäksi tuskaksi. Minua vain kammottaa se ajatus, että ystäväni ja samalla oppilaitteni herännyt viha pahaa vastaan voi paisua yli äyräittänsä, muuttua vihaksi itse vihaamisen vuoksi, kiteytyä turmiolliseksi aatteenksi ja ruumistua töiksi.

Silloin palaa mieleeni nuoren tytön kuolemassa hymyilevät kasvot, ihana rakkauden uhri. Yhtä ehdoton kuin se, on kaiketi myöskin viha.

Vastapainona omalle valoisalle perheonnelleni ahdistaa minua elämän taakkana tämä nimetön tuska, joka toisinaan kohdistuu varmaan näkemykseen ja kokemukseen, saa siitä yllykettä ja vaatii sovellutusta kokonaisuuteen. Elämän pyhät uhrit eivät salli itseään pilkattavan, sen minä tunnen ja tiedän. Missä sellaista näen, laskeutuu se raskaana kuormana omalletunnolleni, enkä saa siltä rauhaa. Silloin lupaan elämäni, työni – kaikkeni!

Lapseniko myöskin?

Entä jos heidät vaadittaisiin uhriksi?

Sydämeni pusertuu kokoon, elämäni sammuu hetkeksi, en kykene ajattelemaan, en tunne enkä tiedä. Olen vielä nuori, joudun uudestaan äidiksi. Elämä on suloista, valoista ja vapauttavaa. Tahdon olla kevyt mieleltäni, antaa elämälle suuren, arvokkaan lahjan lapsessani! Ei mikään pelko saa meitä yllättää, ei mikään synkkä aavistus painua sieluunne. Me nousemme elämän taivaalle valonsäteenä. Niin voitan itseni ja raskaat ajatukset, painan pääni pielukselle ja vaivun rauhalliseen uneen.

Ennen kouluun menoaan Heikki tuli sanomaan hyvää huomenta.

– Minulla on ollut hyvä yö, ja nyt on vuoteessani niin suloinen lämmin. En henno vielä nousta, sanoin hänelle naureskellen. – Ja Tajua on samaa mieltä, vai kuinka, Rasupulu?

Poika oli kiivennyt sänkyyni ja möyri pääni päällä, hirmuisesti sekoittaen tukkaani.

– Kyllähän teidän kelpaa, kun ei tarvitse mennä kouluun, sanoi Heikki.

– Istuhan hiukan tuohon vuoteen laidalle, niin sanon sinulle jotakin.

– Silmäsi ovat niin kummallisen suuret ja säteilevät. Teet minut uteliaaksi.

– Niin, näes, ensi vuonna meitä on neljä perheenjäsentä.

Heikki oli hetken vaiti, mutta kasvojen ilmeet puhuivat liikuttavasta hellyydestä, ehdottomasta ilosta. Hymy ei ollut vain iloa, se oli enemmän: luonnon riemua, hetkeen pysähtymistä, kaiken muun unhotusta. Elämänihme oli yllättänyt hänet kuin valon välähdys, huikaisevana ja lämmittävänä. Yhteenkuuluvaisuuden tunne yhdisti meidät hiljaisessa hetkessä.

Hän kääri peitteen hellästi ympärilleni pehmeillä ja suojelevilla liikkeillä. Se oli niin juhlallista.

– Kiitos, Heikki, minun on oikein hyvä olla. Mene sinä kouluun – muutoin myöhästyit. Älä anna pojille tänään jälki-istuntoa.

– En, vaikka pöydälleni hyppisivät, vakuutti Heikki nauraen.

Hänen oli vaikea lähteä. Ovelta hän kerran vielä palasi puristamaan kättäni.

Mielialani vaihtelevat, mutta pohjalla asuu nykyään alati tuo kumottava tunne – edesvastuuni jostakin, en tiedä tarkoin mistä. Se on saanut minut ryhtymään puuhaan lastenseimen hyväksi. Sellainen laitos tuntuu kuitenkin tässä kaupungissa olevan perin outo ja valtahenkilöille vastenmielinen, eikä kansakaan sitä tunne.

Ystäväni, toimittaja, kyllä tajuaa asian ja kehoittaa kirjoittamaan lehteen.

Olen tehnyt niin ja saanut aikaan kiivasta sananvaihtoa lehdessä ja sen pahempi, se heijastuu myös kotielämäämme.

– Sinähän kirjoitat samassa äänilajissa kuin työväen lehdet, moitti Heikki.

– Entä se tapa, jolla koko tämä nurkkakunta suhtautuu mokomaan pieneen aloitteeseen? kivahdin minä. – Onhan se naurettavaa. Minä muka kohentelen patjoja paheen alle. Ja sitten muutamat lapsettomat rouvat ja vanhatpiiat lukevat tilastoa numeroherrojen avulla kuin...

– Älä innostu, lapsi kulta, enhän minä tahdo väitellä.

– Niin, mutta minä tahdon. Pahinta tässä vain on se, ettet sinäkään minua ymmärrä. Alan jo olla katkera sinullekin! tiuskasin kiihoittuneena.

– Sitä sinun sentään kannattaa punnita perusteellisemmin, ennenkuin sanot, puhui Heikki pyyhkien silmälasiaan hermostuneesti.

– Eihän se asiaa muuttaisi, koska kuitenkin niin tunnen, eikä meidän välillämme ole salaisuuksia.

– Ole hyvä ja ilmoita, milloin lakkaat niin tuntemasta, silloin vasta voin jatkaa keskustelua kanssasi, sanoi Heikki ja jatkoi samassa: – Minä menen klubiin.

Hän poistui taakseen katsomatta ja painoi lujanlaisesti oven kiinni.

Se sävähdetti minua pahasti aivan kuin olisin saanut iskun. Vaivoin sain kyyneleet pidätetyiksi. En tahdo itkeä, se on voitettava pienen kumppanini vuoksi.

Hänellä pitää olla hyvä. Olkoon elämäni muutoin, kuten ihmisten yleensä. Hän on kuin puhetoverini, näkymätön tuomarini, ja hän ohjaa ajatuksiani, joita hellin hänen vuoksensa. Kahdenkeskiset hetkemme ovat juhlaa, jolloin syvennymme välittömästi tuntemaan aikaa ja ihmisiä. Heidän myötätuntonsa tai vastenmielisyytensä liukuu ohitsemme, ja ehdoton suuntamme painaa meitä omalla voimallaan yhä samaa päämäärää kohti. Sanoisinko sitä ihmisyydeksi? En tiedä, koska se on minulle vielä hämärä. Tiedän vain, että se on samaa, minkä vuoksi oppilaani uhrasi nuoren elämänsä.

Niin, pikku Apuni, meitä yhdistää suuri tuntematon. Samantekevä, ohjaatko sinä minua vai minä sinua. Emmekä sitä osaakaan määritellä. Se humu, jota ajassa kuulemme, täyttää elämämme ja antaa sille huolestuneen, hiukan raskaan tunnun. Meidän on pakko etsiä, mennä pohjaan saakka. Sinä, Apuni, olet perinpohjainen, ja vaatimuksesi ovat ehdottomat.

En voi kieltäytyä käymästä niissä suurissa kokouksissa, joissa ruumiillisen työn miehet puhuvat. Heidän sanansa kalahtelevat kovina ja särmikkäinä olevaa, vanhaa yhteiskuntarakennetta vastaan kuin painavat kivet. He heittelevät näitä sanojen kiviä elämän poluille, ja voimme nähdä, että niistä kerran paisuu vaarallisia röykkiöitä, joita on vaikea tieltä poistaa. Pelkään sellaisen röykkiön nousemista, sillä kerran se sortuu niiden päälle, jotka sitä lähinnä kasaavat, samoin kuin niidenkin, joiden on ajan

tullen pakko raivata se pois. Sillä kulkijat eivät voi astua yli eikä ohitse loukkaamatta itseään verille, ja sortuminen uhkaa kaikkia kuoleamalla.

Sanohan, Apuni, miksi mielimme lepyttää tuota jotakin, sitä, millä on suunta vallassaan, itse elämää? Eihän se kesytettävä olekaan, pelkkä vaara, vaan pikemmin itse työ ja tahto, emmekä siis saa olla vain huolissamme. Ilo on toinen puoli elämäämme ja rakkaampi. Ja kuitenkin huoli pysyy.

Puhelin soi.

Valtuusto on myöntänyt seimelle vuotuisen määrärahan.

– Seimi on saanut rahaa! huudahdin aamulla Heikin nähtyäni. —

Kuuletko, ymmärrätkö, mitä se merkitsee?

– Älä nyt pauhaa, enhän minä ole kuuro.

– Myönnä sentään, että minä olen voittanut.

– Minä en osaa siihen sanoa sitä taikka tätä. Yleinen asia – mitä se nyt meihin kuuluu? Teillä naisilla on perin subjektiivinen katsantokanta...

– Purr! Pojat ovat kai olleet vallattomia koulussa. Voinhan minä pidättääkin iloni ja voitonriemuni. Minun on vain niin hyvä olla, ja minä uskon voimieni riittävän moniin puuhiin, jotka nyt ovat edessä, kun työ on alulle pantava.

Hetken kuluttua oli riemuni haihtunut, ja salaperäinen hartaus täytti mieleni. Se uusi ja suuri, mitä olin tavoitellut, peläten ja lepytellen, tuli yhä lähemmäksi. Kohta ehkä saisin katsella tuota peloittavaa tuntematonta silmästä silmään, joutua sen kanssa kamppailemaan.

Kunpa saisinkin kerran ymmärtää, nähdä!

Seimen kautta olen luullut löytäneeni sen avaimen, jolla pääsen elämän kätkeytyihin kammioihin. Sydämet aukenevat sen avulla ja kodit, joiden avuttomuus ja kainous jäisi muuten verhojen peittoon. Minua peloittaa yhä enemmän, mutta rohkeuteni kasvaa samalla. En epäile mennä sinne kanssasi, Apuni, se on puhdasta elämää, ja sen todellisuus on totuutta.

Köyhyys, tuo hirmuinen peto, ivailee siellä ihmisten avuttomuutta, aherrusta, väsymystä, raakuutta ja hyvyyttä aivan kuin se hykertelisi käsiään joka kerta kun rikos tapahtuu, vääräys voittaa ja viattomana sortuva huutaa kosta menehtyessään. Mutta me näemme siellä muutakin. Tuo häijy hirviö lyyhistyy pimentoihinsa ihmisten auttaessa toisiaan teoin ja hellin sanoin. Se painuu näkymättömiin, kun joukkojen ruhtinaallinen anteliaisuus luo omia linnoja, mielikuvien palatseja, joko todellisia tai kuviteltuja. He ovat sittenkin rikkaita ja suuria siellä, missä luulemme näkevämmme vain kurjuutta ja kärsimystä. Oi, sinä peloittava ja mahtava elämä!

Ja kuitenkin siellä on ahdasta, ummehtunutta, toisiinsa kytkeytymistä. He hengittävät raskaasti ja haukkovat ilmaa kuin kala paksun jään alla. Ilmaa ja valoa he kaipaavat.

Mitä auttaa meidän pyrkimyksemme? Onhan se vain pisara ja kuitenkin – pisara rakkauden merestä.

Apuni, miksi me heitä rakastamme? Se on taaskin arvoitus. Ehkä siksi, että itse olemme avuttomia, yksin. Niin, ja siksi, että meillä on rakkaus luontoa, elämää, ehdottomuutta!

IV

Viikot vierivät, ja samalla painun yksinäisyyteni sokkeloihin, pakenen todellisuutta ja elämän pikkumaisuutta. Arkielämä ja Heikin hiukan välinpitämätön kohtelu ei enää pahoin koske minuun, niinkuin ennen. Minulle avartuu toinen maailma.

Kirkko ja sen puistikko ikkunoittemme kohdalla toisella puolen katua on minulle uusi ja lohdullinen ilmiö. Sieltä tulvahtaa avoimeen ikkunaan virkistävä leppoisuus, vihreän ruohon mullansekainen tuoksu. Kukkiiva pihlaja on kuin unelma, nostattaen kuvia mieleeni sadun prinsessoista. Miksi juuri niitä, en voi selittää. Sen tuoksu on minulle niin sanomattoman mieluista, samoin auringon paahteessa kuusista nouseva pihkantuntu. Puistikon seurassa unhotan muun maailman, katsellessani sen keskessä kirkkoa. Sen goottilaisten ovien ja ikkunoiden kaaret

muistuttavat kahden puunlatvan yhtymistä, ja suippenevat tornit ovat kuin huudahdus, kehoitus minulle kohottamaan ajatukseni ijäisyyteen, korkeuteen.

Kellot kalahtelevat sydämeni iskujen tahdissa ja auttavat ajatuksiani ja mielialaani valmistumaan siihen, mitä on tulossa. Näen itseni ikäänkuin juhlallisessa saatossa, johon tuhannet äidit yhtyvät.

Urut soivat kirkossa, ja puistossa hehkuu ja loistaa kumman kirkas paiste. Siinä näen korkean portin, jota vartioi kuolema – ei uhkaavana, ei synkkänä, vaan elämän vartijana, joka hymyillen seuraa ohitse astuvia.

Utuiset parvet astuvat valon hohteeseen, kulkevat läpi kuoleman portin, notkistavat polvensa kysyen:

– Tahdotko?

Kuolema on heidän ystävänsä, ja hänen läsnäolonsa antaa korkean mielen, joka kantaa kärsimysten taakkaa ja nostaa tuskien pauhaavasta merestä tyyneen lepoon. Eikä sen suloisuudella ole missään vertaa.

Oi, olla äiti, rakastaa! Ilman näitä elämän ja kuoleman vaiheisia retkeilyjä tuskan ja suloisuuden mailla ei elämä olisi jumalallista, ei rakkaus suurta ja puhdasta.

Elävästi palaa mieleeni se uneni, jossa näin itseni vihreällä kedolla ja Tajun ahnaiden, tuhoavien käsien vallassa, kun itse heittäydyin hirviön raadeltavaksi ja tunsin tuskaista riemua menehtyessäni.

Nyt tunnen tuon pedon, jonka äidinhaiston tuntemattomien voimien avulla ennakoita loihti vertauskuvana eteeni.

Se peto on sama, joka siellä matalien ja kallellisten rakennusten kaupunginosassa ilkkuu ja vaanii, saalista etsien, uhria vaatien – köyhyys, jonka ahnaat kädet ulottuvat toisinaan rikkaankin vartioiduista ovista sisälle, onnellistenkin turvallisimpiin soppiin.

Eräs seimen äideistä tuli minulle valittamaan, ettei johtajatar ottanut hänen poikaansa hoidettavaksi.

– Onko lapsi terve? kysyin häneltä.

– No, niin terve kuin rouvan oma poika tuossa, sanoi hän pidellen lastaan sylissä.

Taju hääri ympärillämme ja kurkotti kädellään vaimon pienokaista.

Minä en huomannut lapsessa mitään erikoista ja menin seimeen asiaa tiedustelemaan.

– Poika on ollut tulirokossa ja kesii parastaikaa. Tartunta on varma, sanoi ylihoitaja.

Minä tunsin veren pakenevan sydämeeni, ja huone musteni silmissäni.

– Taju – Taju!

Riensiin kotiin ja kylvetin lapsen, tein kaiken voitavani ja kuitenkin – yhdeksän päivän päästä Taju sairastui.

Heikin täytyi muuttaa pois kotoa, sillä minä en tahtonut luovuttaa Tajua sairaalaan enkä olisi voinutkaan. Minun oli nyt taisteltava lapsesta. En saanut antautua mietteisiin, en syytellä, en kysellä. Lapsen kuumeisessa maltittomuudessa tunsin unessa näkemäni pedon kädet, jotka ulottuivat yli turvallisen kaupungin, tunkeutuivat milloin mihinkin kotiin. Minä itse olin ne johdattanut luoksemme, pannut alttiiksi kalleimpani; olinhan uhmunut ja tahtonut uhrata.

– Taju-mees, äidin oma pikku mees!

Suuret, siniset lapsensilmät tuijottivat loistavina minuun, toisinaan pelokkaina kuin olisivat nähneet jotakin outoa. Hän nytkähteli, ja pieni käsi poltti sormiani. Hän kuiskasi:

– Äiti, eteitettä on muttalaitia!

Aluksi en ymmärtänyt, sillä sydäntäni kouristi lapsen tuska, mutta sitten muistin, että kaupungin laidassa oli kesällä ollut mustalaisleiri ja että Mari oli niillä peloitellut Tajua.

– Ei olekaan enää, Taju-mees, äiti ei niitä koskaan päästä. Pois kaikki täältä!

Lapsen silmät laukoilivat laskeutuvien viileiden liinain hänen otsalleen, pieni käsi pujottautui käteeni ja toinen nousi posken alle, ja hän nukahti.

Lepäsimme tuokion, haihduimme pois uinailuun ehkä minuutiksi, ehkä tunniksi.

Tajun kuumen käden kosketus poskeeni herätti minut. Olin nukahtanut polvilleni hänen vuoteensa vieressä, pääni hänen pieluksellaan. Näin pojan silmät selkiselällään ja niissä kuvastui kauhu. Hän jupisi jotakin käsittämätöntä. Heittäydyin hänen ylitseen kuin peittääkseni vaaralta. Häätä ja kuoleman viima jähmetytti järkeni, olin avuton, neuvoton. Lapsi näytti elottomalta, ja pienet nyrkit nytkähtelivät. Kesken hätääni kaipasin – vettä, en juodakseni tai itselleni, vaan käsittämättömällä tavalla huojennukseksi tuskassamme. Enempää harkitsematta käärin Tajun kylmään vesikääreeseen, vuodattaen epätoivon kyyneliä. Mikään lääkäri ei ollut antanut sitä neuvoa. Toimin itsetiedottomasti kuin unissakävijä ja uudistin kääreen monet kerrat...

Kesti kauan, tunteja, ikuisuuden, yhä toivottomana odotellessani. Nukkuiko lapseni, vai oliko hän tajuton? Kuume oli kuitenkin laskenut, ja vihdoinkin hän sanoi selvällä äänellä: – Poit muttalaitet!

Pikku urho huijoi käsillään vainolaisia ja painoi päänsä poskelleni:

– Äiti ajaa poit, äiti ajaa!

– Äiti ajaa, Taju-meis nukkuu.

Laiha pikku kätönen haparoi poskeani. Se oli kostea eikä kovin kuuma. Suutelin sitä huojentuneena, ja kyyneleeni valuivat lapsen kellertävään tukkaan. Me olimme onnelliset.

Senjälkeen tauti muuttui lieväksi ja vaarattomaksi.

Aika olikin, sillä voimani olivat lopussa. Jännitys laukesi, ajatukseni lakkasivat toimimasta. Minä olin muuttanut toiseen elämään, jossa unet ja houreet ajoivat takaa jotakin näkymätöntä, yhä jatkuvaa ja uudistuvaa, aina samaa. Ja kuitenkin olin välittömästi tietoinen Tajun läsnäolosta. Näin kuoppaset hänen poskillaan ja kuulin äänen: – Äiti tutuu. Taju tattoo maitoo!

Se ääni antoi minulle rauhan, haavekuvat haihtuivat, ja puolihämärän huoneemme hiljaisuus tuuditti uneen. Jokainen hengenvetoni oli onnea ja suloisuutta. – Me kolme elämme jälleen, elämme kauan yhdessä. Taju, pikku Apuni ja minä, me kolme yhdessä – yhdessä!

Uhria ei otettu minulta. Ei tällä kertaa. Ei Tajuani, ei pientä Apuani. Ja minä tahdon lepyttää pedon, uhmata sitä, antaa oman itseni, elämäni, niin tahdon, ja se on rakas toivoni, kiihkeä haluni ja onneni!

Vähitellen toinnuttuani ajattelin Heikkiä. Olinhan tuskassani täydellisesti unohtanut hänet, ja ensi riemussakin olivat vain lapset kaikkeni.

Heikki ei voinut tulla, lähetti vain kirjeitä ja kävi pihalla kuulemassa vointiamme. Hän ei tahtonut näyttäytyä meille. Miksi ei? kysyin itseltäni. Kirjoitin hänelle siitä.

Seuraavana päivänä tuli palvelija sanomaan, että lehtori seisoo pihassa rouvan ikkunan alla. Pukeuduin nopeasti ja riensin ikkunan ääreen.

Ensi silmäyksellä näin vain hänen vanhan, tutun koululakkinsa ja kuluneen kesätakin, mutta kun katseeni pysähtyi kasvoihin, joiden laihuus ja tuskainen ilme kouristi sydäntäni, käsitin hyvin, miksi hän ei tahtonut näyttäytyä.

– Oi, Heikki!

Työnsin ikkunan auki, vaikka oli kylmä, ja kääriydyin vuodehuopaan.

– Heikki, oletko sinäkin sairas?

– En suinkaan, vähän vain levoton.

– Voi sinua! Ehkä on parasta, että nyt tulet kotiin ja Taju annetaan sairaalaan tointumaan. Eikö niin?

– Aioin sitä juuri ehdottaa sinulle. Ei minun vuokseni, mutta sinä itse tarvitset lepoa ja...

– Ja sinun läsnäoloasi. Niin me teemme.

– Sinun aikasi on lähellä, ja se pienokainen voi joutua vaaraan.

Senkin vuoksi...

– Apuni...!

– Mitä tarkoitat?

– Oi, en mitään erikoista. Sanon häntä vain Avuksi.

Taju vietiin sairaalaan kesimisen ajaksi. Mari seurasi häntä sinne, ja huoneet puhdistettiin.

Oli kuin juhla talossa Heikin kotiin tultua, vaikka kaikki oli arkikunnossa. Pukeuduin somaan siniharmaaseen aamunuttuuni, ja tukan kampaaminen tuotti paljon vaivaa ja ponnistusta.

Olinko tosiaan niin huonossa kunnossa? Sääli itseäni ja Heikkiä kohtaan nostatti kyyneleet silmiini, mutta samalla kohtasi minua oma itseni vakavana syyttäjänä. – Näin olet tahtonut. Etkö ole tyytyväinen? Uhmaten olet heittänyt kotisi uhrialttarille. Rakkautesi siihen, mitä sanot tunnossasi yhteisyydeksi ja jonka ahnaan pedon armottoman kovia kouria olet saanut kokea, on vienyt sinut kuoleman portille ja pakottanut hetkiseksi pysähtymään sen ääreen. Tällä kertaa olet välttänyt ratkaisun, ensi kerralla – kuka tietää...? Ja kerallasi rakkaimpasi. Onko sinulla siihen oikeutta?

Kyyneleet kuivuivat silmistäni, ja surkea itseni sääliminen painoi päänsä alas häpeissään. Oma itseni nousi kuitenkin otsa kirkkaana. – Mikä on oikein, mikä väärin? Kun rakkauteni antaa minut, en silloin hukkaan joudu eivätkä ne, jotka kanssani ovat.

* * * * *

Aikani lähenee ja minä luisun elämän arkimenoista syrjään. Sinä, pikku Apuni, olet minulle uskollinen ja täydellisesti omani ja kuitenkin jo itsesi, tunnen sen kaikessa. Maailma on tällä hetkellä minulle muuten tyhjä, kun sieluni hapuilee ikuisuutta ja äärettömyyttä. Sinä, pienokaiseni, olet tukeni, johon nojaan, sinä täytät sieluni kiittollisuudella etkä salli minun koskaan tyhjiin raueta. Sinähän olet minussa ja minun kauttani ja minä sinussa ja sinun kauttasi. Sinä jäät ja jatkat elämäni, kun minä sammun. Ja minä, minä elän tämän elämäni sinun vuoksesi, sinun ehtonasi, olkoon tulevaisuus mikä tahansa.

Yksinäisyys on autuutta ja tuntuu suloiselta vasta silloin, kun rakkaamme valvovat ympärillämme ja heidän ajatuksensa hellivät olemustamme ja heidän sielunsa on meitä täynnänsä.

Heikki tuli kotiin, ja hänen kätensä kosketus on minulle lepoa. Hänen hiljaiset sanansa elävöittävät mieltäni kuin valo pimeätä huonetta, ja uudet ajatukset, uudet mieliteot, turhat oikut tulevat luokseni kuin lapset koululomalle. Me loruelemme, naureskelemme, kyselemme ja vastailemme. Me aterioimme kuin silloin – vastanaineina ensimmäiset kerrat näiden huoneiden pöydillä, kun emme vielä tienneet, mikä pantaisiin ruokasaliksi. Heikki tahtoo auttaa, palvella minua, ja minä puhun hänelle kuin omalle itselleni.

Oi, kuinka on ihanaa luopua omasta itsestään, päästä kuulemasta sen ankaraa arvostelua, sen vaatimuksia...

Kaiken tämän ohella häipyä minusta ulkonainen elämä, ja hiljaisuus on ympärilläni. Jokainen istuin tässä kodissamme kutsuu minua, jokainen huone on kiitollinen saadessaan odottaa sitä, joka on tulossa. Tajun vaunu on juhla-asussa ja kuuluu pikku Avulle. Sen untuvaisia vaippoja hyväilevät meidän silmämme ja kätemme, ja salaperäinen, juhlallinen odotus heijastuu sydämistämme kaikkialle tässä kodissamme.

Tämä on kuin unta, jota joskus olen nähnyt, kuin elämää, jonka olen ennen elänyt – tietämättä missä.

Ja kaiken takana on kuin järkähtämätön kohtalo – hämärä aavistus: se antaa, se ottaa!

V

Nyt on kaikki tuska ohitse. Se on kantanut minua uupumuksesta toiseen ja vaivuttanut olemattomiin. Uusi heräämiseni on alkanut jälleen huumaavana pauhuna ja ympyrässä kiertämisenä, paisuvana ja supistuvana kokonaisuutena. Jokin taistelee minussa tätä alkeellista ja kahlehdittua säännöllisyyttä vastaan ja pyrkii kauas pois. Joku kutsuu minua, vaatii...

Pauhu lakkaa, ääretön valo ympäröi minua, näkyy laajat vedet, joiden pinnalla välkkyä ja sädehtii, ja – minä herään, tunnen itseni. Ylläni liitelee pilviä, ja minä ikävöin. Ah – sanaton tuska ahdistaa minua, ja minä hapuilen avaruuden ääriä, tahdon tuntea maata, vettä, puita.

Muistan synnyttäneeni pojan, ja samalla kohdistuu ikävöimiseni häneen. Maa, vesi ja metsät huutelevat häntä, jota en missään näe, ja kuitenkin hän kutsuu minua!

– Äiti, äiti!

Minä tiedän: hän on jo nuorukainen ja huutaa äänellä, joka ei ilmassa väräjä, josta ei tiedä, mistä se tulee. Näen loppumattomia metsiä, vesiä, koskia, maata; etsin, etsin kiireisesti. Tutkin vuoret, kummut, laaksot, pimennot, rannat. Tyhjää, tyhjää on kaikkialla, ja kuitenkin tuntuu kuin hän olisi siellä läsnä.

Ikäväni kalvaa minua, se on kuin janoa, jota en saa sammuttaa.

Tahtoisin koskettaa hänen kättään, tuon poikani, joka kutsuu.

Tahtoisin katsoa hänen silmiinsä ja painaa hänet povelleni. Janoni kiihtyy, tuskani yltyy.

Viileiden lähteiden vesi ei voi sitä vaimentaa, ei vuorien siimes kuumettani lauhduttaa, ei laajojen ulappain raikas tuuli olemustani hyväksi huuhdella.

Samoan liikkuvana, ruumiittomana olentona, laskeudun yhä lähemmäksi maata ja tunnen yhtyväni sen leppoisaan viileyteen, haihdun siihen ja taistelen näkymätöntä voimaa vastaan.

* * * * *

Heräsin – missä olin? Tunnustelin peitettäni, vuodeverhoni heilahti, pielus poltti, tahdoin nostaa päätäni. Olin siis uneksinut tämän kaiken.

– Tästä se apu tulee! kuulin Heikin äänen sanovan.

– Apu! huusin voimieni takaa, ja elämä palasi, syöksyi minuun käsiksi ylivoimaisena ja nujertavana, painoi minua niin että luulin luhistuvani vuoteeni kera.

Samassa vuodeverho siirtyi syrjään, ja minä näin Heikin, jolla oli pienokainen kämmenellään, ja pienen kylpyammeen. Heikki oli nostanut lapsen kylvystä ja kaatoi kannusta vettä sen päälle. Mari seiso vieressä, vaippa valmiina, kietoakseen sen lapsen ympärille. Heikki oli paitahihhasillaan, silmälasit hikisinä lämpöisen veden höyrystä. Hän haparoi laskiessaan vesikannua lattialle, ja lapsi siirtyi hänen toisesta kädestään Marille.

Verho painui jälleen paikoilleen, kun Heikki astui vuoteeni ääreen.

– Jaha, sinä olet herännyt! Silmäsiikin ovat nyt toisenlaiset.

Lääkäri sanoikin tänään tulevan kääntein. Nuku, nuku vain!

Ääni tuli kaukaa, ja minä tunsin kalvavaa nälkää. Sanoin: – Nälkä, minun on nälkä!

Heikki painui ihan suuni eteen ja hymyili. Minua nauratti se, että Heikki kylvetti lasta. Se huvitti minua vielä nieleskellessäni jotakin virkistävää, en tiennyt mitä.

Vähitellen siirtyivät äänet lähemmäksi, ja ihmiset tulivat tutuiksi; minun ei tarvinnut enää voimieni takaa heille huutaa.

– Heikki, tuohan tänne Apu?

Heikin kasvojen hämmentynyt ilme sanoi selvästi, ettei hän ymmärtänyt, kenestä oli puhe.

– Apu – niin, lapsi!

– Siunatkoon, rouva jo puhuu! kuulin Marin sanovan, – ja kysyy poikaa. Eikös rouva Tajua...?

Äkillinen kipu vihlaasi olemustani.

– Taju, Taju!

– Hiljaa! kuului taas Heikin ääni, – ei vielä, rakkaani!

– Pienokainen...!

Ja Heikki toi hänet pulloineen viereeni.

– Näetkös, kuinka se ihmettelee? Ja suu käy kuin sepän palje. Siitä sitä miestä paisuu. Mutta nyt sinä kai väsyit. Vienkö pojan pois?

Minua niin nauratti Heikin touhu. Se oli niin kummallisen hupaista.

Huohottava ilonilmaisuni oli aivan ehdotonta. Se vapautti.

– Että sinä kylvetitkin, Heikki!

– Kukas täällä muuten? En uskaltanut luottaa akkaväkeen. Ja tahdon myös olla aina lähelläsi. Nyt minua itketti.

Heikin tuli paha olla. Hän siveli peitettä ja kohensi pielusta, ja sitten hän syötti minua omin käsin.

– Olenkos ollut kovin heikko? kysyin. – Ei puhuta siitä nyt, syö vain.

– Sinä itse olet niin laihtunut.

– Kyllähän lihoon jälleen. Kello on tässä vuoteesi vieressä pöydällä. Nuku nyt ja jos jotakin tarvitset, soita. Minä asun salissa. Pojilla on minun kamarini, etteivät häiritse sinua.

– Pojilla, se kuuluu niin somalta.

Toipuminen edistyi hitaasti. Ensin hiiviskelin kamarista saliin, esineistä kiinni pitäen. Kun Heikki riensi apuun ja toimitti minut nojatuoliin, tunsin itseni ihmiseksi.

– Täällä on komeampaa kuin ennen, järjestetty uudestaan. Tuo sohva ihan itsekseen ja suuri matto sen edessä on rohkeata ja rauhoittavaa. Sinä osaat.

– Älä puhu niin paljon, sinä rasitut! varoitti Heikki.

Tämä huolenpito oli kuin lämpöinen vaippa. – No, puhu sinä, minä kuuntelen. Kerro, mitä on tapahtunut?

– Ei ole mitään erikoista sattunut. Kaikki on hyvin jälleen, kun sinä paranet.

Hänen äänensä oli oikein riemuisa.

– Sano, miltä tuntui olla kotoa poissa?

– Mieluimmin olen siitä puhumatta. Vaikeata on muistella ainaista levottomuuttani, joka ahdisti minua yöt ja päivät. Vapisin seistessäni tuolla pihalla, odotellen sanaa voinnistanne. En uskaltanut puhelimella, se olisi ehkä häirinnyt. Illalla myöhään kävin toteamassa, että yölamppu paloi ja teillä oli kaikkea, mitä tarvitsitte.

– Heikki-parka, sinä olet nyt ollut isänä ja äitinä, hoitajana ja tohtorina.

– Monta on ollut uutta ammattia.

– Kuinka ihmeessä sinä kylvettämäänkin yllyit?

– Sillä asialla on oma tarinansa. Marinhan piti kaiken järjen mukaan osata hoitaa pikkumiestä, ja hän olikin kovasti touhussa, mutta kun käskin mittaamaan kylpyveden lämpöä, mutisi hän jotakin herrasväen älystä ja aikoi pistää pojan ilman muuta veteen. Minusta se höyrysi liiaksi. Sieppasin mittarin ja pistin veteen, elohopea lensi kuuteenkymmeneen asteeseen, ja eukko oli jo ennättänyt laskea pojan varpaat veteen. Lapsi huusi...

– Siunatkoon sentään!

– Sen koommin en ole uskaltanut olla kauan poissa kotoa, ja kun menin tunneille, vannotin sairaanhoitajaa, että hän olisi luonanne.

– Sinä olet antanut pojan minulle uudestaan, Heikki.

– Eikö se ole yhtä hyvin minun kuin sinunkin? Olen saanut ihan uusia vaistoja tällä ajalla. Tajusta ja minusta on tullut myös hyvät ystävät – silloin kun emme riitele. Iltanukkuminen on, näes, hyvin kriittinen tilanne. Juttua riittää tavattomasti. Eilen illalla, kun rupesin oikein kovaksi, että nyt pitää olla hiljaa, sanoi se veitikka: 'Eiköt nyt enää rukoillaka taa?'

Minua nauratti, ja heikkouteni tuli jälleen ilmi.

– Älä naura, varoitti Heikki.

– Minä sanon kuin Taju: – Eikös nyt enää nauraakaan saa?

– Sinun sairautesi on ollut hirmuisen vakavaa laatua, ja nyt sinä menet jälleen levolle.

– Kiitos, Heikki, minun on niin turvallista ja mieluista totella sinua!

VI

Aika virtaa nopeasti kuin vuolas joki, jonka pinnalla elämämme pieni alus kiittää. Antaudumme täydellisesti hetkien ja päivien vietäviksi niiden lukua laskematta. Mitä se hyödyttäisikään? Huominen

eroaa tuskin missään suhteessa tästä päivästä, ja kummallakin näyttää silti olevan oma täyteläinen erikoisuutensa, omat pikku huolensa ja ilonsa, jotka syöksyvät toisinaan ryöppynä ylitsemme, toisinaan taas soluvat tasaisina ja hyväntuulisina virran mukana.

Meidän oma maailmamme, lapset, Heikki ja minä, olemme nyt kerta kaikkiaan kokonaisuus, ja me tunnemme liittyvämme yhä kiinteämmin toisiimme.

Meille näyttää kehittyvän yhä selvemmäksi ominainen maailmankatsomuksemme. Se tarkastelee ulkomaailmaa mielellään etäältä arvostelevana, hiukan ivaillen eristetyssä asemassaan, josta ei herkästi luovuta, koska se suo meille oman vapautemme noudattaa viattomia mielitekojamme. Samasta syystä emme myöskään tartu ulottuvissamme oleviin ulkonaisiin etuihin, vaikka pikku aluksemme onkin perin työläs hoidettava, vaatien Heikiltä ja minulta täyden ponnistuksen ja valppauden.

Ja kuinka pikkumiehet jo osaavat olla käskijöitä, vaatijoita, ikäänkuin olisivat tietoisia vaikutusvallastaan minuun, valitakseen juuri ne sanat, ne liikkeet, ne luottavan avuttomat vetoamiset, kyyneleet ja hymyt, joita en voi vastustaa, en silloinkaan, kun päivän työt ja rauhattomuus on vienyt voimat niin tyyten, että tuskin jaksaa jalkaa jalan eteen nostaa.

Heidän ulkoasunsa, vaatteensa, terveytensä, iloisuutensa ovat minulle yhtä tärkeitä kuin ilma hengittääkseni. Istun koneeni ääressä väliin päivät perättäin myöhään yöhön tyydyttäen intohimoista haluani saada valmista, nopeasti jotakin näppärää ja hauskaa, josta sitten itse enimmin nautin, kun pojat uusissa tamineissaan ovat entistä somempia.

Heidän reippautensa vapisuttaa minua ylpeydellä ja minä kuvittelen heissä jo ilmenevän niitä mahdollisuuksia, jotka kerran kehittyneinä ominaisuuksina antavat minulle oikeuden heistä todella ylpeillä.

Tämä minun uskoni on taika, joka tekee meidät aivan välttämättömiksi toisillemme. Se liittää meidät järjellä ja tunteella tajuttavasti yhteenkuuluviksi, niin että heidän elämänsä on minun elämäni, heidän ilonsa ja surunsa minussa kajahtavaa, heidän liikkeensä, äänensä, unensa, onnensa ja vaaransa kuin heijastusta, joka ulottuu minuun läheltä ja kaukaa.

Meidän yhteinen elämämme on kuin soittokone, jossa soinnut ja kosketus saa alkunsa milloin heidän, milloin minun puoleltani. Heidän näppäyksensä, olkoon se kuinkakin kevyt tai hapuileva, saa silmänräpäyksessä olemukseni väräjäämään. Heidän sielunsa sointupohjasta helähtää elämän sävel, painellessani rakkauden lakien mukaan niitä ääniä, joita on itsessäni ja samalla heissä. Elämämme on kuin satua ja samalla loppumatonta työtä ja itsensä unohtamista.

Toisinaan minusta tuntuu kuin kadottaisin tietoisuuteni omasta elämästäni ja siirtyisin vähä vähältä näennäiseen olomuotoon, jonka loisto houkuttelee yhä edemmäksi tuntemattomaan. Se ei peloita minua, ei hävitä mitään elävää ja hyvää; se nostaa kuin tuuli lintua korkealle. Ja minut valtaa toisinaan lapsellinen halu etsiä itseäni lapsista tai heitä itsestäni, mutta se on vain väläyksellistä, sillä heidän elämänsä on lapsellisessa täydellisyydessään niin helppoa ja luonnollisen korkeata ja mielikuvituksessaan huikaisevaa, etten voi heidän tasollaan vaivattomasti pysytellä.

– Kun minä rakennan talon, kehuu Apu, – niin se on suuri, suurempi kuin kirkko. Ja linnut siellä laulaa ja enkeli puhuu...

* * * * *

Kuinka totta hän tarkoitti rakentamisellaan, sain vasta parin päivän päästä havaita.

Hän karkasi minulta tietymättömiin. Tuntimääriä etsin talosta, lähikadulta ja pihoista, tutkien mielestäni kaikki mahdolliset ja mahdottomat sovet. He olivat jo saaneet mennä läheiseen kirkkopuistoon yksin, mutta Taju oli jäänyt leikkimään, kun Apu hävisi.

– Minne Apu meni? kyselin Tajulta kiivaasti.

– Rakentamaan, kuului lyhyt ja selvä vastaus.

– Mitä sitten?

- Kirkkoa.
- Minne?
- Hiekkaan.

Taju levitti suuret silmänsä kuin ihmetellen minun levottomuuttani ja tarttui levollisena käteeni, kun lähdin viemään häntä kotiin, jatkaakseni sitten tutkimuksiani.

Kului monta tuntia harhaillessani kaupungilla, kunnes Apu iltapäivällä asteli vastaan esplanadilla.

- Missä sinä olet ollut? sain sanotuksi kumartuessani ottamaan hänet syliini.
- Olisinhan minä tullut! oli hänen varma vakuutuksensa.
- Missä ihmeessä sinä olit?
- Rakentamassa.
- Mitä sinä rakensit?
- Hiekasta taloja.
- Missä?
- Saunan edessä.
- Kuinka sinä sinne löysit?
- Minä hain sen.
- Mutta kuinka?
- Ne hakkaa.
- Eihän äiti kuule.
- Hevonen vie hiekkaa.

– Sinä veitikka! Ja minkä näköinen sinä olet? Savessa ja porossa ja housunläppä repsottaa takaa. Nappi on pudonnut vasemmalta puolelta.

Me olimme keskellä esplanadia, josta olin häntä epätoivoisena etsimässä, ja ihmiset hymyilivät ymmärtäen seikkailumme perinpohjaisuuden.

Oli aloitettu muuan uusi rakennus, eikä se ollut varsin lähelläkään. Sen hän oli vainunnut ja seurannut hiekkakuormia. Niitähän kulki meidän ohitsemme nytkin katua pitkin. Apu oli tepsutellut mukana, yhä ajatellen omaa taloaan, ja sitten kaikenlaisten rakennustarpeiden keskellä tyydyttänyt leikkimishaluaan koko päivän.

Kuinka monta taloa hän silloin olikaan rakentanut ja sen ohella valloittanut puolen kaupunkia vähääkään empimättä.

Vasta nyt, kun huolestuneena nuhtelin häntä yksin lähtemisestä, tulvivat hereät kyyneleet ehkä enemmän väsymyksestä kuin pelosta.

- Et sinä osaa pelätä vaaraakaan!
- Äiti, kuka se vaara on? kysyi hän vielä itkuisena.
- Vaara on sellainen, että se kurkottaa pitkät kätensä ottamaan, jos joku menee kauas kotoa. Apu tarttui lujasti kaulaani, ja niin saavuimme kotiin.

* * * * *

Tätä nykyä matkustamme kaukaisissa maissa salin lattialla, johon on levitetty maailmankartta. Se leikki on niin todellista, että minun on ollut pakko hankkia kirjoja ja tutkia niitä ahkerasti, voidakseni olla oppaana. He nielaisevat ahnaasti sanani ja kuljettavat pikku sormiaan kartalla hyvin päättävästi. He vetävät minua kädestä eteenpäin näillä matkoilla tehden yhä uusia kysymyksiä, aivan kuin puistossa juostessamme.

- Äiti, kerro Roomasta! pyytää Taju.
- Paavista. Tanssiiko paavi? tiedustele Apu.
- Sinä olet tuhma, eihän paavi tanssi! inttää Taju.

Apu hakee punaisen kahvipannumyssyn pöydältä, painaa sen päähänsä ja riipaisee eteisen naulasta väljän kauluksen, jonka levittää hartioilleen. Sitten hän hyppii lattialla huutaen:

– Paavi Pius tanssii saksanpolkkaa!

Sillä aikaa minä ehdin hiukan kahmaista tietoja Vatikaanista, ja meidän retkeilyämme jatkuu pikkuhiljaa.

Apu on maltiton ja tiedusteleekin kesken kaiken, kuinka suuri maailma on, ja sitten hän alkaa laskea mustia kaupunkien merkkejä. Pääkaupungit nimitellään siinä ohimennen tarkalleen ja niiden väkiluku. Tajua on apuna laskemassa kaupunkeja, mutta lukumäärä paisuu liian suureksi, ja maailman suuruus häipyi meiltä toistaiseksi.

– Mennään Amerikkaan! huudahtaa Apu ja yltyy sitten kertomaan:

– Paha poika meni ostamaan pullaa. Ja sitten se söi sitä. Siinä oli nuppineuloja. Siitä se poika suuttui ja lähti Amerikkaan. Ja kun se tuli sinne, niin Amerikan portti oli lyöty kiinni. Ja sitten se poika purjehti Atlantilla, eikä sillä ollut äitiä. Merestä nousi Vaara ja tarttui pitkällä kädellään sen pojan niskaan ja pisti pohjaan.

– Sinä valehtelet! julisti Taju.

Samassa he yltyivät kahden purjehtimaan suurimpiin satamiin, ostivat ja möivät valtamerien takaisia tavaroita eikä Itä-Intian komppania ole suinkaan tehnyt suurempia kauppvoja eikä ottanut haltuunsa laajempia alueita kuin Taju ja Apu salin lattialla. Enkä usko kuningatar Victorian olleen niinkään ylpeän ministeriensä voitokkaasta politiikasta kuin minä olin poikieni maailmanmatkoista.

Heidän kuvittelunsa ja puuhansa ovat kuin veden kirkas pinta heijastusta ympäristöstä ja niistä ajatusten ja mielikuvien maailmoista, joissa me vallattoman raisusti yhdessä liikumme. Eikä tämä kaikki ole tahallista, vaan ehdotonta poikien monimutkaisen kehityskulun noudattamista.

He vetävät minua kädestä yhä kysellen ja leikkien, ottavat minulta kaikki luottavaisina ja itsevaltiaina. Me olemme nyt oppineet luvunlaskunkin alkeet. Milloin ja kuinka se on tapahtunut, en voi tarkalleen sanoa. Me viisastelemme ja ihmettelemme, kuljemme yhä löytöretkillä. Neekerit, punaihoiset ja valkoiset ovat kuin laskunappuloita, ja heidän suhdelukunsa houkuttelee vaikeisiin tehtäviin. Näin heitellään kuperkeikkaa kaikenlaisilla muistitiedoilla, kunnes tulee pakko ja halu saada merkitä paperille tietoja, joista ei saa tinkiä. Se tapahtuu aluksi tekstaamalla, ja lopulta opimme kirjoittamaan.

Apu leikkii kuvitelmilla, ihmetellen:

– Mitähän jos minä kiipeisin tuonne kirkon huipulle ja ottaisin pitkän tangon ja kolistaisin kuun alas? Taikka jos vain mittaisin kuinka korkealla se on.

Tuntuu tosiaan siltä kuin kuu olisi saavutettavissa. Taivas on laskeutunut merkillisen alhaalle, niin että kirkon huimaavan korkea viiri näyttää puhkaisevan sen ja uhittelevan kalpeata taivaankappaletta.

Toisinaan Taju vielä tulee hiljaa ja leikistä uupuneena koskettamaan kevyellä kädellä hartiaani kuin ohimennen ja painaa omalla avuttomalla tavallaan päänsä povelleni.

– Äiti, minä tulen syliin.

Me istumme hetkisen vaiti, ja lapsen jäsenten jännitys laukeaa, pieni suu jää hiukan raolleen, niin että valkoiset hampaat hohtavat helminä ja jalat ulottuvat polviltani maahan asti.

Samassa Apu jo nelistää noutamaan karkuria ja työntää rajusti Tajua, vaatien:

– Minä keskelle!

Se merkitsee, että hänen pitää päästä lähemmäksi äitiä kuin Tajun.

Taju laskeutuu polveltani hiukan räpytellen silmäluomiaan, sillä uni oli vallannut hänet samassa tuokiossa, kun hänen päänsä painui povelleni.

– Sinä herätit Tajun.

– Minä kanssa nukun, uhittelee Apu, nousee syliini, nipistää silmänsä kiinni, avaa ne jälleen tirkistäen minuun, heittää kätensä kaulalleni, mutta ponnahtaa samalla lattialle. Hänen otteensa ovat lujat ja varmat, ja pyöreä ruumis työntyy toisinaan minua vasten kovana kuin puu. Luulisi, että hän on

Tajua voimakkaampi, mutta niin ei ole laita. Kotilääkärimme väittää, että Tajusta voisi tulla atleetti, jos hänen lihaksiaan oikein harjoitettaisiin, mutta Tajun luonteelle se on mahdotonta.

Nyt jo voi havaita hänen harkitsevan ja malttavan kiintyä vain ajatusleikkiin, jonka pulmallisuus usein häipyä rohkeaan mahdollisuuteen, mutta se lupaa tulevaisuudessa rakentua kantavaksi elämänsillaksi, joka ehkä ei kultaisena kimmellä, mutta lujana kestää aikansa raskainta painoa.

VII

Olemme muuttaneet pääkaupunkiin, ja lyseo on ottanut minulta pojat. He ovat vain puolittain minun, ja toisinaan tuntuu kuin jäisin yhä enemmän yksin, kuin heidän ajatuksensa ja heräävä elämäntietoisuutensa kulkisi minulle outoja ratoja. He eivät tahdo kertoa minulle läksyistään, ei tunneistaan eikä opettajistaan, enkä voisi viekkauksellaan siinä kohden houkuttaa heidän luottamustaan. Mikään teeskentely ei muuten olekaan mahdollinen, sillä heidän vaistonsa on kaikkitunteva. Keskenään he jakavat saamansa vaikutukset, kokemuksensa ja opintonsa, tarkoin noudattaen niitä velvollisuuksia, joita koulu heille määrää. He ovat toinen toiselleen niin paljon, ettei toveruus luokkalaisten kesken jaksa heitä vieroittaa. Niinkuin he pikku nasikkoina mukiloivat toisiaan, itkivät ja parkuivat saamistaan ja antamistaan iskuista ja sitten jälleen nauroivat ja syleilivät, samoin he nyt elävät samassa huoneessa, kylpevät samassa suuressa ammeessa, herättävät aamuisin toisensa, kinailevat läksyistä ja niiden pulmallisista kohdista ja kaiken sen ohella täydentävät toisiaan.

Taju on yhä suunnan ja elämäntahdin määrääjä. Hänen varhaiskypsä järkensä on kuin kireä ohjas, joka ei salli Avun rynnätä herkän luontonsa mukaisiin moninaisiin seikkailuihin. Mutta Avun uhroutuva, aina valmis avuliaisuus, joka yhä pyrkii ilmenemään eri tilanteissa, on niin kekseliäs ja pulppuava, ettei mikään voima kykene häntä pidättämään.

Pikku tenavasta saakka hän jo alkoi yksin ja kaksin kappalein tuoda halkoja kellarista huoneisiin, ja siinä hän on pysynyt uskollisena. Hänen kirveensä on aina kunnossa, ja viheltäen hän juoksee alas korkeita portaita, tuoden sitten kymmenkunnan puuta nuoraan sidottuina ylös neljänteen kerrokseen. Hän hoitaa kirjojen ulkoasua, laittaa paperikannet ja liimaa kiinni irtolehdet. Hän lämmittää kylvyn Tajulle ja itselleen, käy kirjastossa vaihtamassa suuria kirjapinoja, joita nyt on alkanut ilmestyä kotiin. Heidän puuhansa saavat aina kunnioitettavan laajuuden ja perinpohjaisuuden. Kasvisalkkujen luku kasvaa kesä kesältä, ja tosissaan he uhkaavat valloittaa eteisen ja hankkia kaksituhatta erilaista kasvia.

Kesäisin asumme kaukana sisämaassa, missä laajan veden keskellä on ihmesaaremme. Harvoin sinne vieras jalka astuu, tuskin koskaan outo käsi kurkottaa ottamaan marjan meidän alueeltamme. Tämän parin kilometrin pituisen valtakuntansa, josta näkee vettä molemmin puolin, ovat pojat valloittaneet täydellisesti. Vähä vähältä on sen rehevä ja moninainen kasvullisuus heille tuttua, lajiteltuna ja salkkuihin kerättyä. Pian ei mikään itikkalaji enää pistä päätänsä kiven alta, ruohon juurelta tai sammaleesta joutumatta huumavaan pulloon. Eikä yksikään perhonen lennä rauhoitettuna saaren niityillä. Kaksi nopsajalkaista tenavaa kiittää sen siipien loistoa kohti vangitakseen sen verkkoihinsa ja sitten verratakseen sitä kuvitettuun kirjaansa. Lepattava perhonen on heille tavaton aarre, jonka vuoksi haavoittunut jalka, revityt puserot ja housut ovat pikkuseikkoja. Ja ellei saalista tavoiteta kiinni tänään, on se huomenna tai ylihuomenna varmasti verkossa. Se tapahtuu kerta kaikkiaan yhtä varmasti kuin koko saaren salaisuudet vuosien kuluessa pojille paljastuvat.

Nauraessa ja telmiessä, veden ja ilman syleilyssä, melkein ilman vaatteita yöt ja päivät unen ja valveillaolon säännöllisessä vaihtelussa, tuulen huuudellessa, kukkien tuoksua ja pääskysten päittemme yllä lennellessä ja korvaimme juuressa ullakon räystäään alla pesiessä kasvaa heidän tiedonhalunsa, laajenee ja syvenee vuosi vuodelta, koskaan lepäämättä taikka tolalta poikkeamatta, vapaan valinnan mukaan.

– Minä itse, minä itse! – Se tunnuslause työntää tieltään kaikki esteet.

Ehdoton, itsekäs, iloinen, voitokas ja puhdas, kuin vain alkuperäinen luonto voi olla, on tämä kehityskulku elämään. Se on luonnon säätämä kuin kukan väri, kuin tyynen järven väike auringossa, kuin linnun viserrys lemmen riemussa.

Tämä kaikki määrää minun tehtäväkseni palvella – palvella, alistua ja puhdistua. Milloinkaan ei niitty ole mielestäni kukoistanut niin kauniisti, taivas ollut niin korkea, metsä niin lumoavan salaperäinen, järven ranta niin kiehtovan lempeä tai sen vesi niin elvyttävää kuin näinä kesinä. Se kaikki on meidän omaamme, meidän valtakuntaamme, ääretöntä rikkauttamme. Me humallumme kukkien tuoksusta, eksymme metsään, uuvumme marjamatkoilla, soudamme saaresta toiseen, huhuilemme autioilla kallioilla ja haaveilemme tuijottaen öisen tähtitaivaan korkeuteen.

Mutta haaveilumme ei ole vielä surunvoittoista eikä aavistelevaa. Se on iloista kysymysten nelistystä: – Miksi aurinko paistaa, miksi tähtiä on niin paljon? Miksi ruoho on vihreä ja taivas sininen tai harmaa? He ovat jo lukeneet niin paljon, tyydyttäneet satunäлкänsä, rakastavat kertomuksia ja seikkailujuttuja, eivät usko ihmeisiin, etsivät tietoa, pätevää totuutta. Heidän uskonsa tietoon on rajaton, mutta myöskin ankara. He hämmästyvät kuullessaan totuuden, vainuavat sen oikeaksi ja nauravat heikolle tulkinnalle.

Nöyryyttykseni käy päivä päivältä suuremmaksi, kun usein en voi vastata heille muuta kuin: En tiedä.

He katsovat toisiinsa pettyneinä ja lakkaavat kyselemästä. Usein Apu juoksee luokseni, nojaa olkaani vasten kuin ilmaistakseen, että tietämättömyyteni on hänelle sentään rakkaampi kuin varmuus.

Se on hänen syvää myötätuntoaan, jonka olen viime aikoina monasti nähnyt pulpahtavan salaisesta lähteestä kirkkaana esiin. Se on hyvin kainoa, vaistomaista, enkä minä uskalla siihen kajota sanoin taikka ilmeinkään.

* * * * *

Meillä oli koira, nopeajalkainen, ruma ja viisas. Se seurasi poikia kaikilla heidän retkillään ja osasi haukkua jäniksiä. Enkä tiedä, kuka heistä kolmesta oli kiihkeämpi seuraamaan talon isäntää niemeen jänisjahtiin, pojatko vai Kyttä.

– Oletteko nähneet jänistä? kysyin kerran pojilta.

He katsoivat toisiinsa. – Kytän suussa! vastasi Apu empien ikäänkuin se ei olisikaan ollut oikea jänis.

– Oliko se jänis?

– Oli se! vakuutti Taj.

– Niin, mutta se oli kuollut, väitti Apu, ja hänen kasvoillaan oli ankara taistelu kyyneliä vastaan.

– Minäpä olen nähnyt elävän jäniksen metsän syvyydessä, sanoin minä, ja poikien odottava, jännittynyt katse kiintyi minuun.

– Eräänä aamuna olin marjassa, kaste oli vielä maassa, ja minä istahdin kannolle, katsellen korkeita koivuja ympärilläni, ja kun jälleen käänsin silmäni ruohikkoon, näin harmaan jäniksen hyppelevän rauhallisesti ihan lähellä. Se nousi takajaloilleen, heristi korviaan ja katseli suurin kirkkain silmin taivasta, liikkumatta paikaltaan. Varmana valtakunnassaan kuin metsän haltia se siinä istui, pyhä eläin...

– Eihän sitä sitten saa Kyttäkään ottaa! sanoi Apu, ja raivoissaan siitä, että kyyneleet syöksyivät silmiin, hän nuiji kättäni nyrkillään ja katki kasvonsa povelleni.

Samana kesänä oli kettuumo jäänyt talvesta pitäen saareemme pesimään, ja sen nähtiin silloin tällöin vilahtavan ainoan kallion tienoilla, rajoitetulla alueella. Sen pyydysmaat riittivät tuskin oman hengen pitimiksi; poikaset olivat arvatenkin nälkäkuolemaan menehtymässä. Äärimmäisessä hädässään emoparka otti talon kanoja, mutta samalla se myös oli langettanut tuomionsa. Isännän haulikko pakotti sen ulos luolastaan, ja muutaman tunnin ajon jälkeen ei reporukalla ollut muuta

neuvoa kuin pulahtaa salmeen uidakseen kauas toiselle rannalle. Salmi oli liian leveä, vene nopea ja isännän haulikko armoton.

Pojat olivat ajossa mukana paljain jaloin ja avopäin, kiitäen kilpaa rantatuulen kanssa vedenrajassa pitkin pehmeätä hiekkaa, metsässä samoten pisteleviä, kuoppaisia polkuja risujen päällitse, pelloilla aitojen ylitse, aurattujen sarkojen tai mutaisten ojien poikki, kompastuen, nurin suistuen ja taas sitä kiihkoisempina edelleen rientäen. Kytän haukunta kaikui yhä kauempana, haulikko pamahti jossakin rannalla, ja kaiku vastasi saaren ainoasta vuoresta.

Oliko kettu jo kuollut, makasiko se rannalla, oliko se suuri ja ruskea?

Kiihkeät kysymykset satoivat puolelle ja toiselle, kun he kalpeina innosta, viimeisinä saapuivat rannalle, jonne isäntä oli jo tuonut kaatamansa otuksen. Kotipihalla me sitten katselimme sitä ihmeissämme.

– Noinko pieni ja laiha sinä emoparka oletkin! sanoin ehdottomasti säälien.

Se oli kasvanut mielikuvituksessamme suureksi ja komeaksi. Olihan se vienyt pari kanaa, ja aina kuviteltiin sen voivan tehdä mitä tahansa pahaa.

– Vaikka lampaan tappaisi, oli emäntä sanonut, ja pojat pelkäsivät

Kytänkin joutuvan ottelussa tappiolle.

Metsään mennessämme olimme aina tähyilleet repoa, milloin se eteen kapsahtaisi, mutta tuossa se nyt lojui, turkki takkuisena. Mitätön se oli kooltaan kuin kylän kurjin juoksukoira, kuono suippo ja niin pieni, ettei poikienkaan kouraa täyttänyt.

Se heitettiin pellon pientareelle, kunnes isäntä ehtisi nylkeä siltä turkin. Kaikki poistuivat ja unohtivat voitetun vihollisen.

Apu meni sinne kuitenkin takaisin, istahti sen viereen ja silitteli ruskeaa turkkia. Hän yritti nostaa etukäpälää kuin kättä antaakseen ja ystävällisen sanan sanoakseen, mutta kun vaitelias toveri pysyi liikkumatta, silmät suljettuina, ja jäykistyi tonkaksi, hävityksen kaamean löyhkän ympäröidessä sitä salaperäisenä, siirtyi hän kammoten pois sen seurasta ja hiipi yksinäisyyteen.

Aitan portaalla hän sitten hakkasi kahta kiveä vastakkain, samalla kun hereät kyönelet valuivat ahavoittuneille poskille. Hän taisteli niitä vastaan, eikä kauan kestänytään, kun hän jo voitokkaana riensi luokseni käsiään myllynsiipinä heilutellen.

Reporäivän kohtalokas tarina painui mieleemme. Se kuului meidän elämäämme yhtä hyvin kuin metsät, vesi, koko luonto. Ja minusta tuntui usein yhdessä soudellessamme ja samoillessamme veneretkillä ja marjamatkoilla kuin olisimme olleet yhtä luonnon kanssa. Auringonlaskuun kiintyivät silmämme ja sanattomat ajatuksemme, veden viileä henkäys kääri meidät vaippaansa, ja sydämemme sykähtelivät yhteisestä onnentunteesta.

VIII

Syksyn viileys hyväilee meitä raittiina ja kuulakkaana kaikkialla metsässä, järvellä, sisällä huoneissa, ja surunvoittoinen kaipaus houkuttelee jäämään tänne, missä mieluisat muistot ympärillämme herättävät hymyilyä kesän kujeiluista, ja vanha arkipäiväinen kokemus kertoo jörösti, ettemme tätä kesää enää milloinkaan saa uudestaan elää.

– Kaupunkiin! kuuluu velvollisuuden ehdoton käsky, ja me keräämme kiireesti tavaramme, hyvästelemme rakkaat seudut ja vihdoin eräänä koleana aamuna astumme laivaan, jatkamme matkaamme junalla ja saavumme illalla Helsinkiin.

Rautatientorilla joudumme keskelle jyrisevää melua. Raitiovaunujen jyminä, ajoneuvojen kolkutus kivityksellä, autojen toivotus, säännöttömän liikkeen sekava vilinä ja ihmisten kuumeinen kiire repii hiljaisuuteen ja sopusointuun tottuneita hermojamme. Riennämme kotia kohti ja tunnemme itsemme turvallisiksi vasta saavuttuamme rauhalliseen porraskäytäväämme.

Kolme kuukautta olemme olleet poissa ja nyt avaamme oven jännittyneinä, sydän hiukan pelon vallassa, kuin maltittomina rientäisimme syleilemään vanhaa, rakasta omaista. Tuttu huone-

ilma lehahtaa vastaamme, auringossa paahtuneen puun tuoksu huonekaluista, korkkimaton ja paperin haju peitetyistä ikkunoista. Pojat jättävät taakkansa eteiseen, juoksevat huoneesta huoneeseen hätäisesti silmäillen kaikkea ja jäävät pian omaan kamariinsa tarkastamaan aarteitaan, jotka keväällä talletettiin.

– Onko kaikki jäljellä? huudan heille kesken puuhieni.

Vastausta en saa, mutta sensijaan ilmestyy lattioille, tuoleille, pöydille, vuoteille, ikkunoille, jopa pilarienkin päihin erilaisia esineitä, salaperäisiä ja monimutkaisia laitteita, pyöriä, rautanauvoja, ruuveja, nuoran- ja ketjunpätkiä, ruohoja, kasveja, koteiloita, pahvirasioita. Kaikkien näiden tarkoituksen tietävät vain Apu ja Taju. Nyt tämä kaikki pitää heti tarkastaa, sillä yleissilmäys on saatava ja sitten lajiteltava. Pölyisinä he puuhaavat, hikipäässä, tuskin maltaen maitoaan juoda, ja illalla on vaikeata saada heitä vuoteisiin.

Seuraavana päivänä otetaan kesän kasvisaalis salkuista esiin. Itikat pääsevät kunniapaikoille, ja perhoset ovat viehättäviä nähdä, kun ne noukitaan ahtaista rasioistaan ja pistellään neuloinen tilavaan kansilasilla varustettuun laatikkoon. Heidän kalleutensa saavat olla koskemattomina ja huone rauhoitettuna, "ettei siivooja pääse tekemään vahinkoa".

Ja aamulla aikaisin pojat supattavat kamarissaan, tepsuttavat paljain jaloin paitasillaan, järjestävät ja hahmoittelevat, kunnes kokonaisuus on saanut suuntaviivat, ja he havaitsevat tarvitsevansa suuren, vanhan kaapin ullakolta. Se on heidän oma lukittu maailmansa, jonka avain on vain heidän kahden tiedossa, eikä sellainen valta ole vähäiseksi arvattava, sillä se kaappi kätkee seiniensä sisällä elämän avaimia. Mielikuvitus elävöittää rakkaat esineet, jotka kuvastuvat heidän kirkkaissa silmissään kuin tyynen lähteen pinnassa.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.